

tese. Desværre udstrækkes ligheden også til dokumentationen, der på vitale punkter er mangelfuld eller helt erstattes af common sense ræsonnementer.

Bogen handler, som titlen antyder, om den berømte og – forstå det, hvem der kan – stadig mindeværdige krudtsammensværgelse i 1605, der gik ud på at sprænge parlamentsbygning – med indhold – i luften ved hjælp af store mængder sprængstof anbragt i bygningens kældre. Planen skulle bringes til udførelse på parlamentets åbningsdag, den 5. november, da såvel kongen som regering og parlament ville være forsamlet til åbningsceremonien. Den blev dog afsløret i sidste øjeblik, og såvel de direkte som de indirekte skyldige – herunder også den katolske oppositions ledende skikkelser – fik deres fortjente straf under maksimal offentlighed. Blandt sammensværgelsens hovedmænd var Guy Fawkes, der – ganske vist noget ubegrundet – for eftertiden har stået som eksponent for hele sammensværgelsen. Som et kuriosum kan det nævnes, at han fik sin skoleuddannelse på St. Peter's School i York, der også var Parkinsons barneskole. Deri er måske lidt af en forklaring på, at Parkinson har følt tilskyndelse til at befatte sig med denne i øvrigt temmelig betydningsløse affære.

Det er dog ikke Guy Fawkes, men Robert Cecil, statssekretær og landets egentlige magthaver, der er bogens egentlige hovedperson. Dette hænger sammen med Parkinsons tese, der må placeres et sted imellem de to gængse fortolkninger af begivenheden, hvoraf den ene går ud på, at sammensværgelsen var den militante katolicismes anslag mod en kættersk statsmagt – en opfattelse, der rimer godt med den i samtiden fra officielt hold propagerede. Den anden benægter selve eksistensen af en egentlig sammensværgelse og hævder, at denne skulle være planlagt og iscenesat af Robert Cecil selv med det formål at skabe et påskud til at rense ud i den stadigt mere aggressive katolske opposition. Kildegrundlagets mangetydighed åbner mulighed for begge fortolkninger; men Parkinson vælger en mellemløsning. For ham er sammensværgelsen reel nok, om end ikke direkte inspireret af jesuitterne, som Cecil bagefter hævdede. Den var dog så ringe planlagt og amatøragtigt gennemført, at den var uden chance over for Cecils hemmelige politi, der hurtigt fik farten af den og holdt den under nøje observation. Cecil var straks på det rene med de muligheder, som dette frembød, for at skabe en virkelig mediebegivenhed, der samtidig kunne bruges som påskud til at knuse den katolske opposition. Det eneste fornødne var en dramatisk afsløring på et sent tidspunkt og påvisning af en forbindelse mellem konspiratorerne og de engelske katolikker. Det var også nøjagtigt, hvad der skete, og konspiratorerne havde således uafvidende og aldeles ufrivilligt spillet regeringens spil over for katolikkerne.

Hvor rigtig og overbevisende denne forklaring end måtte lyde, må det desværre også siges, at den ikke er bedre hjemlet end de andre fortolkningsmuligheder. Dette kan føres tilbage til bogens ufuldstændige dokumentation, der ikke levner læseren en reel mulighed for at tage stilling til kildegrundlagets bærekraft. Derved placerer bog sig i det spændende, men noget usigtbare grænseland mellem den videnskabelige undersøgelse og den historiske detektivroman, hvorpå engelsk litteratur kan opvise så mange andre fornemme eksempler.

Knud J. V. Jespersen

Barbro Hovstadius: Brudkronor i Linköpings stift. Stockholm, Nordiska Museet 1976. 300 s. ill.

Nordiska Museet har taget sig for at registrere det svenske bestand af brudekroner og har foreløbig udsendt en omfattende skildring, der gælder Linköpings stift. Valget af den kirkelige inddeling i stedet for den landskabelige markerer den stærke forbindelse mel-

lem den svenske kirke og brudekroneskikken, stærkere end i noget andet nordisk land. Kataloget omfatter ikke færre end 85 bevarede kroner fra 1600- og 1700-årene, alle afbildet og omhyggeligt beskrevet med vedføjede arkivalske oplysninger i fornem museal teknik, et smukt eksempel på den genstandsforskning, som må høre til museernes grundlæggende opgaver. Dernæst tager undersøgelsen sigte på det kunsthistoriske og håndværksmæssige. Kronerne placeres indenfor smykkekonsten, hvis almindelige stiludvikling ikke helt følges på grund af den stærke binding til en fast tradition også formmæssigt. For det tredje tages spørgsmålet om brug og bæring af kronerne op og da med et videre udsyn end blot til et enkelt stift, det må nødvendigvis have nordisk sigte. Barbro Hovstadius konstaterer, at Sverige er det af de nordiske lande, hvor de fleste kroner er bevaret, og hvor skikken har holdt sig bedst. Det kræver en forklaring, og den finder forfatterinden, dels i at den unge lutherske kirke havde behov for indtægter, som kunne skaffes ved at leje kroner ud, dels i en særlig udvikling af den svenske kirkeret. I alle nordiske lande var trolovens oprindelig retsstiftende med påfølgende samliv. Mod denne traditionelle opfattelse førte den svenske kirke en sejr kamp for, at alene den kirkelige vielse skulle betegne ægteskabets indgåelse. Og her kommer da kronen til at spille ind, idet det kun var den kyske brud, der måtte bære krone og udslaget hår i kirken. Hermed institutionaliseredes brudekronen, og derved sikredes dens lange, mere end 400-årige tilværelse i den svenske kirke. Den brud, der vovede at bære kronen med urette, kunne tilmed indtil 1915 idømmes bøde. Med al respekt for kirkeretten må man dog vist også regne med et vist sammenhæng med folkedragtens levende eksistens endnu i forrige århundrede samt et lille tilskud af nationalromantik i begyndelsen af dette.

Til slut en lille dansk anmærkning. I et nordisk sprog virker det irriterende at se stavemåden Schleswig for Slesvig, og at tale om påvirkning fra Slesvig til Sønderjylland (s. 30) er simpelthen uden mening.

Sigvard Skov

Henning Eichberg: Militär und Technik. Schwedenfestungen des 17. Jahrhunderts in den Herzogtümern Bremen und Verden. Düsseldorf, Pädagogischer Verlag Schwann, 1976. 331 s., ill.

Det er korrekt, som det indledningsvis påpeges, at teknikhistorie før i tiden ofte var ensbetydende med opfindelsernes historie. Denne afgrænsning bevirkede, at interessen først og fremmest samledes om selve den tekniske udvikling, mens vekselvirkningen mellem teknologisk udvikling og ændringer i samfundsstrukturen trådte i baggrunden. Det er netop det sidstnævnte forhold, der først og fremmest interesserer Henning Eichberg. Han definerer målet for sin undersøgelse som »eine Strukturbeschreibung, die ... Wirkungszusammenhänge aufzuzeigen versucht, insbesondere einige strukturelle Voraussetzungen des Wandels« for derigennem at efterprøve den blandt andre af Werner Sombart udviklede tese om »der progressiven Wirkung des Militärs im Bereich der Technik« (s. 10). Han har valgt at belyse forholdet ved en undersøgelse af det svenske fæstningsbyggeri i Bremen og Verden ud fra den betragtning, at netop fæstningsbyggeriet havde talrige berøringsflader til samfundet i almindelighed (byplanlægning, vej- og vandbygning osv.). Tidsmæssigt afgrænses undersøgelsen af Trediveårskrigen og Store nordiske Krig.

Det må straks fastslås, at bogen ikke giver svar på ovennævnte relevante, men overordentlig ambitiøse problemstilling. Fremstillingen rummer en omhyggelig gennemgang af det svenske fæstningsbyggeri fra såvel politiske, strategiske som tekniske (fortifikatoriske) synspunkter. Det fastslås bl. a., at fæstningsbyggeriet i periodens løb blev et stats-